

DE VOLLE MIDDELEEUWEN (900-1300)

Deel 2: 1095 - 1305

De opkomst van de steden en van de macht van het volk

Na ±1000 zijn we van de Noormannen verlost en breekt een stabielere periode aan. Vele graafschappen waaronder Vlaanderen, Holland, Henegouwen en Gelre zijn reeds gevestigd, evenals hertogdommen waaronder Brabant. De hertog van Lotharingen heeft geen macht meer, ook de macht van de Duitse Keizer neemt af. De macht van de graafschappen en hertogdommen en die van de steden neemt toe. De macht van de bisdommen neemt af.

Er ontstaat ook de "macht van het volk": Utrecht krijgt een stadsraad, gilden beginnen zich te ontwikkelen. Het Hollandse Huis (922-1299) wordt opgevolgd door het Henegouwse Huis (1299-1349) De internationale politiek begint een grotere rol te spelen. De kruistochten vinden in deze periode plaats.

Klik hier voor een verklaring van de gebruikte pictogrammen.

JAARTAL	GRAAFSCHAP HOLLAND	HERTOGDOM BRABANT	GRAAFSCHAP GELRE	BISDOM EN STAD UTRECHT	NEDER-LOTHARINGEN	GRAAFSCH. VLAANDEREN	DUITSLAND FRANKRIJK ENGELAND	BIJZONDERHEDEN
< 1095	Dirk V (v.a. 1076)			Koenraad (1076)	Koenraad (1076)	Robert de Fries (1071)	Duitsland Keizer Hendrik IV (< 1056)	Dirk V overwint elect Koenraad en krijgt zijn graafschap terug Koenraad (zoon van Hendrik III) hertog van Neder-Lotharingen (1076-1087) Koenraad bisschop van Utrecht (1076-1099) Robrecht de Fries verslaat Richildis (vrouw van Boudewijn VI) in slag bij Kassel Robrecht de Fries graaf van Vlaanderen
1095		Brabant: Godfried I						Godfried I (graaf van Leuven) hertog van Brabant (1095-1135) Uit geslacht Reinier de Langhals

1096			Gelre: Gerard II					Gerard II (graaf van Wasserberg) wordt graaf van Gelre
1100								Vlaamse lakennijverheid gaat Engelse wol als grondstof gebruiken Eerste berichten van haringvangst bij Schonen
1101		Hendrik, Graaf van Limburg, is leenheer			Graaf van Limburg			Hendrik , de Graaf van Limburg krijgt de titel van Hertog van Neder-Lotharingen
1106		Godfried, Graaf van Leuven, is leenheer			Graaf van Leuven		Exit Hendrik IV	Godfried , de Graaf van Leuven krijgt de titel van Hertog van Neder-Lotharingen
								Kolonisatie-oorkonde van Bisschop van Bremen: Deskundige Hollanders ontginnen gebied aan mondingen Weser en Elbe.
1107								Graaf Hendrik van Zutphen wordt aangesteld als Rijksstadhouder in Friesland. Had geen werkelijke waarde.
1113								Aartsbisschop van Hamburg schenkt veengrond aan Hollandse kolonisten voor ontginning
1114				Godebold				Godebold bisschop van Utrecht (1114-1127)
1115								Brief Domkappittel Utrecht aan aartsbisschop Keulen
1119						Karel de		Karel de Goede graaf van Vlaanderen (1119-1127)

1121	Dirk VI						Goede	Dirk VI graaf van Holland (1121-1157)	
1122							Concordaat van Worms, eind van de Investituurstrijd (1076). Afdamming van de Kromme Rijn door bisschop van Utrecht		
1127							Willem Clito	Karel de Goede vermoord Willem Clito graaf van Vlaanderen, gesteund door adelen en koning van Frankrijk	
1128							Andries van Kuik	Dirk van de Elzas graaf van Vlaanderen, kandidaat van de steden en van Engeland (1128-1168) Andries van Kuik bisschop van Utrecht (1128-1139)	
1132								Floris de Zwarte (aan het hoofd van West-Friezen) plundert grafelijke bezittingen Haarlem	
1133								Nonnenklooster in Rijsburg	
1139							Godfried II	Hardbert	Godfried II hertog van Brabant (1139-1142) Hardbert bisschop van Utrecht (1139-1150)
1141									 Coenradus sticht boerenhoeve bij de samenvloeiing van de Sethe (Meppelerdiep). Dit krijgt de naam Möppele en groeit uit tot Meppel.
1143									 Lübeck wordt gesticht door de Saksische hertog Löwe, om een basis te

								vormen voor de handel met Kooplieden van Gotland (de zgn. Gotlandvaarders).
1150-1152				Schisma van Utrecht			Duitsland Frederik Barbarossa	Schisma van Utrecht: Herman van Horn (geestelijkheid, hoge heren, rijksgezag) tegenover Frederik van Buren (gurgerij Utrecht, Deventer en ministerialen). Frederik Barbarossa kiest voor Herman van Horn
1152				Herman van Horn				Herman van Horn bisschop van Utrecht (1152-1178)
1157		Floris III						Floris III graaf van Holland (1157-1190)
1159								Gotlandvaarders wisselen privileges uit met Duitse steden olv Lübeck. Dit is te beschouwen als het begin van de Hanze.
1160								 Lübeck gepromoveerd tot bisdom
1165							Duitsland Frederik Barbarossa	Frederik Barbarossa laat Zwadenburgerdam slopen. Stelt condominium in voor graafschap Friesland
1167								Verdrag van Brugge. Vlamingen krijgen extra rechten in Holland
1168						Filips van de Elzas		Filip van de Elzas graaf van Vlaanderen
1170								Engeland: Moord op Thomas Beckett, aartsbisschop Canterbury. (kerk tegen staat)
1178				Boudewijn II				Boudewijn II van Holland bisschop van Utrecht

								(1178-1196)
1179				Hendrik	van Holland			Duitsland Frederik Barbarossa Graaf Hendrik van Gelre wettig erfgenaam van Zutphen Floris III krijgt rijkstol bij Geervliet van Frederik Barbarossa
1182				Otto I				Otto I graaf van Gelre en Zutphen (1182-1207)
			Godfried III sticht Den Bosch					 Godfried III sticht Den Bosch
1183								Eerste vermelding van wapen van Brabant op munt van Hendrik I
1188			Hendrik I					Hendrik I van Leuven hertog van Brabant
1190	Dirk VII							Floris III ? op derde kruistocht. Dirk VII graaf van Holland (1190-1203)
								 Zutphen krijgt handvest
1191							Boudewijn VIII en Margaretha	Filip van de Elzas † bij beleg van Akko Franse koning bezet Artois Henegouwen, Namen en Vlaanderen verenigd onder Boudewijn VIII en Margaretha (zuster Filip)
1194							Boudewijn IX	Boudewijn IX graaf van Vlaanderen (1194-1205)
1196					Dubbele bisschops- keuze			Dubbele bisschopskeuze (Gelderse tegenover Hollandse kandidaat) bij

								<p>bisdom Utrecht. Utrecht krijgt stedelijke raad.</p> <p>✂ Slag bij de Grebbeberg: Dirk VII (Holland) verslaat Otto I (Gelre).</p>
1198					Diederik II van Ahr			<p>Duitsland Otto IV Filips van Zwaben</p> <p>Dubbele Duitse koningskeuze: Welf Otto IV van Brunswijk tegenover Filips van Zwaben Diederik II van Ahr bisschop van Utrecht (1198-1212)</p>
1200	Graven van Holland bekleden machtspositie binnen Rijk Lotharingen		Gelre heeft een zekere machtspositie binnen Rijk Lotharingen	Invloed van Graven van Holland en Gelre		Deel Artois terug		<p>Frankrijk geeft deel Artois terug. De Graven van Holland waren intussen aanzienlijke machtspersonen geworden binnen het Lotharingische Rijk. Ook de Graven van Gelre had een zekere machtspositie. Ze kregen invloed in o.a. bisschopskeuze in Utrecht.</p> <p> Dordrecht heeft stadsrecht.</p>
1202		+rechten van Maastricht						<p>Duitsland Otto IV</p> <p>Otto IV geeft rechten van Maastricht aan Brabant</p>
1202-1203								Oorlog Brabant tegen Holland en Gelre over beheersing grote rivieren
1205						Boudewijn IX †		Boudewijn IX † als keizer van Latijnse Keizerrijk in Constantinopel.
1206								 In Arabië is het wateruurwerk uitgevonden

1208								Filips van Zwaben •
1212								Joanna van Vlaanderen (dochter Boudewijn IX) uitgehuwelijkt aan Ferrand van Portugal
1213			nederlaag bij Steppes					✂ Slag bij Steppes: Brabant lijdt nederlaag tegen stedelijke milities van Luik.
1214								🏠 Geertruidenberg krijgt stadsrechten.
1216	Willem I							✂ Slag bij Bouvines: Nederlaag Welfen en Engelsen
1217								Engeland Jan zonder Land Willem I graaf van Holland. Hij trekt met kroonprins Lodewijk van Frankrijk ten strijde tegen Jan zonder Land van Engeland. Hij wordt daarvoor in de kerkelijke ban gedaan. Otto II van Lippe bisschop van Utrecht (1216-1227)
1217-1219								🏠 Middelburg krijgt stadsrecht Willem I op kruistocht om van kerkelijke ban ontslagen te worden. Verovering van Damiate.
1220								Duitsland Frederik II Frederik II geeft geestelijke vorsten veel macht.
1222	Floris IV							🏠 Dordrecht krijgt stapelrecht. Floris IV graaf van Holland (1222-1234)

1225						Valse Boudewijn	Ferrand van Portugal gevangen in Frankrijk
1227				Otto II van Lippe †			Ferrand van Portugal weer vrij. ✂ Slag bij Ane: Utrechtse bisschop (Otto II van Lippe) verslagen en gedood bij strijd tegen Drenten.
1228							 Kampen voor de eerste keergenoemd als stad.
1229			Otto II				Stormvloed in Friesland en Holland
1230							Otto II graaf van Gelre (1229-1271)
							Stadsraad van Utrecht blijvende invloed op regering.
							 Zwolle krijgt stadsrechten van bisschop van Utrecht.
1231						Duitsland Frederik II	Frederik II geeft rijksvorsten veel voorrechten. Zaltbommel krijgt stadsrechten van Graaf Otto II van Gelre
1233							 Ontstaan van Elburg : Thornspic (Doornspijk) krijgt stadsrechten en een andere naam: Stad van der Elborch.
							 Lochem krijgt stadsrechten
1234	Willem II						Willem II graaf van Holland

								(1234-1256)
1235			Hendrik II					Hendrik II graaf van Brabant (1235-1248)
1236								 Doetinchem krijgt stadsrechten
1237								 Doesburg krijgt stadsrechten
1239-1244			strijd tegen aartsbisschop Keulen					Strijd tussen Hendrik II (Brabant) en aartsbisschop van Keulen (Koenraad van Hochstaden)
1243								 Sittard krijgt stadsrechten van Walram, Heer van Monschau
1244			+ Daelhem				Margaretha van Vlaanderen.	Hendrik II (Brabant) krijgt graafschap Daelhem Joanna van Vlaanderen • en wordt opgevolgd door haar zuster Margaretha
1245								 Haarlem krijgt stadsrecht
1247				+ Nijmegen				Duitsland Willem II Willem II (graaf van Holland) wordt tot koning van Duitsland gekozen. Otto II (Gelre) krijgt Nijmegen in pand
1248			Hendrik III					Hendrik III graaf van Brabant (1248-1261)
1250								 Grote brand van Utrecht
1251								 Kampen krijgt privilege voor vaart op Schone
1252								 Hasselt krijgt

								stadsrechten van bisschop van Utrecht
1254								 Eerste steen van de Domkerk in Utrecht
1256		Holland	Zeeland					Duitsland Willem II • Willem II † bij strijd tegen West-Friezen bij Hoogwoud. Floris V wordt graaf van Holland (1256-1296), eerst onder voogdijschap van Floris de Voogd en o.a. Otto II (graaf van Gelre). Floris de Voogd krijgt keur van Zeeland
		Floris V	Floris de Voogd					
1267				Jan I		Jan van Nassau		Jan van Nassau elect van Utrecht (1267-1290) Jan I hertog van Brabant (1267-1294)
1271					Reinoud I			Reinoud I graaf van Gelre (1271-1326)
1273								 Floris V geeft Vlaardingen (Flardinghe) stadsrechten
1274								Kennemer opstand, gesteund door Gijsbrecht van Amstel en Utrechtse gilden
1278							Gwijde van Dampierre	Gwijde van Dampierre graaf van Vlaanderen
1279		+ Nedersticht						Floris V (Holland) krijgt bijna gehele Nedersticht in pand, waaronder Muiden en Weesp
		Muiderslot						Floris V laat het Muiderslot bouwen
1282								Floris V heeft West-Friezen onderworpen

1283-1288									Limburgse successieoorlog: Gelre, Vlaanderen, Luxemburg en aartsbisschop Keulen tegen Brabant met burgerij Keulen, Holland, Gulik en Kleef
1284									Oude Caerte regelt rechten van Brabant en Luik op Maastricht
1285								Frankrijk Philips de Schone koning	Philips IV (de Schone) koning van Frankrijk (1285-1314). Steunt vijanden Vlaamse Graaf.
1287	+Amstel en Woerden								De Heren van Amstel en Woerden onderwerpen zich aan Floris V (Holland) Grote overstromingen tgv dijkdoorbraken
1288			+Hertogdom Limburg + landgoederen	Reinoud gevangen	bouw Dom				Jan van Nassau geeft staatsprivilege voor bouw Utrechtse Dom.
1289	+West-Friese gem.								✕ Slag bij Woeringen. Einde van de expansie van Gelre. Reinoud van Gelre gevangen genomen. Jan I (Brabant) verwerft hertogdom Limburg en landgoederen.
1290					exit Jan van Nassau				Westfrieze gemeenten aanvaarden Floris V
1290-1296				verpand aan					Elect Jan van Nassau door paus vervallen verklaart (oa diefstal, financieel wanbeheer)
									Gelre en Zutphen verpand aan Vlaanderen ivm grote

				Vlaanderen				schulden
1292								Hamburg schrijft een scheepscodex voor. Dit is een regeling voor handel per scheepvaart.
1293								 Stavoren krijgt stadsrechten van Floris V
1294			Jan II					Er ontstaat een Hanzeverbond.
1295								Jan II hertog van Brabant (1294-1312) Zwolle contacteert Lübeck ivm plaats binnen Hanze
1296		Floris V						Engelse wolstapel korte tijd in Dordrecht
		Jan van Renesse	Jan van Renesse					Floris V sluit zich politiek aan bij Frankrijk. Wordt vermoord door o.a. de edelen Gijsbrecht van Amstel, Herman van Woerden, Gerard van Velzen, Jan van Kuik. Jan van Avesnes (graaf van Henegouwen) wordt in Holland en Zeeland opgevolgd door Jan van Renesse
1296		Jan I		einde verpanding	Willem II Berthout van Mechelen			Jan I graaf van Holland (1296-1299) Willem II Berthout van Mechelen bisschop van Utrecht (1296-1301) Einde verpanding Gelre en Zutphen. Muider slot wordt afgebroken.
1297			Wolfert van Borssele				Engeland	Gwijde van Vlaanderen sluit zich aan bij Engeland Jan van Renesse verslagen door Wolfert van Borssele

									Hertog Hendrik I (Brabant) en Godfried (Breda)
1301						Gwijde van Avesnes			Bisschop Willem II (Utrecht) sneuvelt op de Hoge Woerd tegen de Lichtenbergers Gwijde van Avesnes bisschop van Utrecht (1301-1317)
1302									XX De Brugse Metten: Bloedbad, door Phips de Schone aangericht te Brugge
11JUL									XX De Guldensporenslag: De Slag bij Kortrijk. Het leger van Philips de Schone wordt door voetvolk verslagen.
1303-1304		Vlaamse inval	Vlaamse inval			Vlaamse inval			Vlaamse inval in Holland, Zeeland, Utrecht
1304		einde inval	einde inval			einde inval			Vlamingen verslagen bij Pevelenberg en Zierikzee (zeeslag) Ambtsgilden Utrecht invloed op stadsregering
1304		<u>Holland, Zeeland, Henegouwen</u>							Willem III graaf van Holland, Zeeland, en Henegouwen (1304-1337)
		Willem III							